

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA BAĞIMLILIKLA MÜCADELEDE YENİ YAKLAŞIMLAR ÇALIŞTAYI

ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

KURULLAR

DÜZENLEME KURULU

Prof.Dr. Hakan ÖNER, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Doç. Dr. Sevinç SÜTLÜ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Öğr. Gör. Özge KUTLU, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

MODERATÖRLER

Prof.Dr. Beyhan CENGİZ ÖZYURT, Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Prof.Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI, Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Prof.Dr. Gökmen ARSLAN, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru AKBAŞ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet ÖÇAL, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes ÇETİN BÜYÜKTUNCA, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Buket ŞİMŞEK ARSLAN, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Arife ÜNAL SÜNGÜ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Arş.Gör. Dr. Demet HAVAÇELİĞİ ATLAM, Ege Üniversitesi

RAPORTÖRLER

Arife ORHAN, Yeşilay Topluluğu

Arif MAMMADOV, Yeşilay Topluluğu

Ayşe BEYTER, Yeşilay Topluluğu

Beyza ÇEKİN, Yeşilay Topluluğu

Birgül KURTAN, Yeşilay Topluluğu

Fatime KIRMIZI, Yeşilay Topluluğu

Hüsna SARIGÜNEY, Yeşilay Topluluğu

Merve GERİZLİ, Yeşilay Topluluğu

Merve GÜNEŞLİ, Yeşilay Topluluğu

Seher DOĞRU, Yeşilay Topluluğu

Sude CENGİZ, Yeşilay Topluluğu

Şeyma MUSALLİ, Yeşilay Topluluğu

KATILIMCILAR

Ahsen Özge KURT, Burdur Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Ali AKÇAKAYA, Burdur Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Arife ORHAN, Yeşilay Topluluğu
Aydın ERKAN, Burdur Ticaret İl Müdürlüğü
Ayşe CAN, Burdur İl Sağlık Müdürlüğü
Ayşen KAVAL, Burdur Açık Ceza İnfaz Kurumu
Ayşenur BOZTEPE, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Ayşenur TAŞBAŞ, Burdur İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Batuhan Oral ORHAN, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) Burdur İl Müdürlüğü
Berru Beren GÜLER, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Bilge ŞENGÜL, Burdur Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Doç. Dr. Olcay KİLİNÇ, Turizm Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah TANTA, Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Damla ERKAL, Diş Hekimliği Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Duygu KURTOĞLU, Mühendislik- Mimarlık Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Faruk GÖKÇE, Yeşilova İsmail Akın Turizm Meslek Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZSOY, Gölhisar Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Bilal MACİT, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Merve AKSAY, Bucak İşletme Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan ÜNAL, Gölhisar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Orhan GÜNGÖR, Tefenni Meslek Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Sabriye UÇAN YAMAÇ, Bucak Sağlık Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Zafer USTA, Veteriner Fakültesi
Ersin EREN, Burdur Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
Fatma BAŞAR, Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Fatma ÇETİNER CEYLAN, Burdur Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
Gamze KAYACAN, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Hakkı Can BALIM, Burdur Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
Hatice ÖZGÜN ZEYBEK, Yeşilay
Hülya YALÇIN, Burdur İl Özel İdaresi

Işıl EKİCİ, Burdur Belediyesi

İrem AZAK, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi

İrem ÖZÇELİK, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Kevser Kansu ÖZER, Burdur Denetimli Serbestlik Müdürlüğü

Mebrure Nur ÇAKAR, Yeşilay Danışmanlık Merkezi

Mehmet DEMİRCAN, Burdur Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü

Mehmet Veysel TEKKAYA, Burdur Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Murat KIRIL, Burdur İl Emniyet Müdürlüğü

Mustafa Tayyip ARICI, Burdur İl Jandarma Komutanlığı

Münevver IŞIN, Burdur İl Özel İdaresi

Nazife ATAY, Burdur İl Müftülüğü

Osman KOÇIBAY, Yeşilay

Öğr. Gör. Cihan BİÇER, Ağlasun Meslek Yüksekokulu

Öğr. Gör. Dr. Mine ÖMERÇİOĞLU, Rektörlük

Öğr. Gör. Dr. Nida Nur EKİCİ, Rektörlük

Öğr. Gör. Ersin ARSLAN, Altınyayla Mehmet Tuğrul Güvenlik Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Öğr. Gör. Muzaffer MUTLU, Bucak Hikmet Tolunay Meslek Yüksekokulu

Öğr. Gör. Süleyman GÜN, Yabancı Diller Yüksekokulu

Öğr. Gör. Zafer KÖSE, Gölhisar Meslek Yüksekokulu

Prof. Dr. Melek ZUBAROĞLU YANARDAĞ, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Rabia ÖZCAN, Yeşilay Danışmanlık Merkezi

Seda Nur AKYAVAŞ, Burdur Açık Ceza İnfaz Kurumu

Sefa Can AVCI, Burdur İl Sağlık Müdürlüğü

Senanur ÖZTÜRK KABAKCI, Burdur Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Sudenur KERİMOĞLU, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Türkan BULUT, Burdur E Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü

Yasin DİLEKÇİ, Burdur İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Yiğit Egemen ÖZGÜR, Burdur Tarım ve Orman İl Müdürlüğü

SUNUŞ

Günümüzde bağımlılık olgusu, yalnızca bireysel sağlık sorunlarıyla sınırlı kalmayan; sosyal, psikolojik ve kurumsal boyutları olan çok yönlü bir toplumsal mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle genç nüfusun yoğun olarak bulunduğu yükseköğretim kurumları, risklerin erken fark edilmesi, koruyucu ve önleyici yaklaşımların geliştirilmesi ve sağlıklı yaşam becerilerinin desteklenmesi açısından kritik bir rol üstlenmektedir. Üniversiteler, bilgi üretiminin yanı sıra gençlerin yaşam alışkanlıklarının şekillendiği sosyal ekosistemler olması nedeniyle bağımlılıkla mücadelede önemli bir sorumluluk alanına sahiptir.

Bu anlayış doğrultusunda Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen **“Yükseköğretim Kurumlarında Bağımlılıkla Mücadelede Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı”**, bağımlılık olgusunu yalnızca risk ve zarar perspektifinden değil; koruyucu, güçlendirici ve dayanıklılık temelli yaklaşımlar çerçevesinde ele almak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda akademisyenler, kamu kurum temsilcileri ve öğrenciler bir araya gelerek üniversite ortamında bağımlılık risklerini azaltmaya yönelik mevcut uygulamaları değerlendirmiş, iyi örnekleri paylaşmış ve sürdürülebilir çözüm önerileri geliştirmiştir.

Çalıştay kapsamında özellikle gençlerin sosyal katılımını artıran, spor, sanat ve akran destek mekanizmalarını güçlendiren uygulamaların bağımlılıkla mücadelede önemli bir koruyucu unsur olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında erken müdahale mekanizmalarının geliştirilmesi, kurumsal iş birliklerinin artırılması, üniversite temelli önleyici programların yaygınlaştırılması ve bilimsel araştırmaların desteklenmesi gerekliliği öne çıkan başlıklar arasında yer almıştır.

Bu raporda yer alan değerlendirme ve önerilerin, yükseköğretim kurumlarında bağımlılıkla mücadele politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacağına ve gençlerin daha sağlıklı, güvenli ve destekleyici üniversite ortamlarında eğitim almalarına yönelik çalışmalara yol gösterici olacağına inanıyoruz.

Çalıştaya katkı sunan tüm katılımcılara, destek veren kurum ve paydaşlara teşekkür eder; elde edilen çıktılarının ülkemizde bağımlılıkla mücadele çalışmalarına önemli katkılar sağlamasını temenni ederiz.

Prof. Dr. Hakan ÖNER

Burdur Mehmet Akif ERsoy Üniversitesi

Bağımlılıkla Mücadele Koordinatörü

İÇİNDEKİLER

KURULLAR.....	i
GİRİŞ.....	1
ÇALIŞTAIN AMACI.....	2
ÇALIŞTAY PROGRAMI.....	3
TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI.....	4
1.TÜTÜN-ALKOL BAĞIMLILIĞI.....	4
2.UYUŞTURUCU BAĞIMLILIĞI.....	6
3.ÜNİVERSİTEDE ARZIN ÖNLENMESİ.....	8
4.DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIK.....	11
5.SPOR VE SANAT TEMELLİ REHABİLİTASYON YAKLAŞIMLARI.....	14
6.AKRAN DESTEKLİ MÜDAHALELER.....	17
7.ÖĞRENCİ TOPLULUKLARININ ROLÜ.....	20
8.KURUMSAL POLİTİKA VE İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ.....	22
9.GENÇLERİ ÜNİVERSİTE ÖNCESİ VE SONRASI GÜÇLENDİRME STRATEJİLERİ.....	25
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	28
FOTOĞRAFLAR.....	30

GİRİŞ

Bağımlılık, bireyin fiziksel veya kimyasal bir madde kullanımına ya da belirli bir davranışa karşı kontrol kaybı yaşamasiyla ortaya çıkan ve bireysel yaşamın yanı sıra sosyal ilişkileri, akademik performansı ve psikososyal iyi oluşu etkileyen karmaşık bir süreçtir. Son yıllarda bağımlılık türlerinin çeşitlenmesi, dijitalleşme, sosyal medya kullanımı, çevrim içi etkileşimler ve değişen yaşam alışkanlıkları, özellikle genç yetişkinler arasında yeni risk alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Üniversite öğrencileri, yaşamlarının önemli bir geçiş döneminde bulunmaları, yeni sosyal çevrelere uyum sağlama süreci, akademik baskılar, kimlik gelişimi ve bağımsız yaşam deneyimi gibi nedenlerle bağımlılık açısından hassas gruplar arasında değerlendirilmektedir. Bu nedenle yükseköğretim kurumları yalnızca eğitim verilen alanlar değil; aynı zamanda koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin, farkındalık çalışmalarının ve sağlıklı yaşam kültürünün geliştirilmesi gereken önemli sosyal ortamlar olarak öne çıkmaktadır.

Geleneksel bağımlılıkla mücadele yaklaşımları çoğunlukla zarar azaltma ve tedavi odaklı ilerlerken, güncel yaklaşımlar risk ortaya çıkmadan önce önleyici stratejilerin geliştirilmesini, bireysel dayanıklılığın artırılmasını ve gençlerin sosyal bağlarını güçlendiren destekleyici ortamların oluşturulmasını ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda üniversitelerde yürütülen spor, sanat, gönüllülük ve sosyal katılım temelli faaliyetlerin bağımlılığa karşı koruyucu bir rol üstlendiği giderek daha fazla kabul görmektedir.

Bu ihtiyaçtan hareketle düzenlenen **“Yükseköğretim Kurumlarında Bağımlılıkla Mücadelede Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı”**, üniversite ortamında bağımlılıkla mücadeleyi çok disiplinli bir perspektifle ele almayı, mevcut uygulamaları değerlendirmeyi ve yükseköğretim kurumlarına özgü uygulanabilir politika ve müdahale önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalıştayda gerçekleştirilen panel oturumları ve tematik grup çalışmaları aracılığıyla bağımlılıkla mücadelede koruyucu yaklaşımlar, kurumsal kapasite geliştirme, öğrenci katılımı ve sürdürülebilir iş birliği modelleri kapsamlı biçimde tartışılmıştır.

Bu rapor, çalıştay sürecinde ortaya çıkan değerlendirmeleri, ortak görüşleri ve geliştirilen önerileri sistematik bir çerçevede sunmayı amaçlamaktadır.

ÇALIŞTAYIN AMACI

“Yükseköğretim Kurumlarında Bağımlılıkla Mücadelede Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı”, üniversite ortamında bağımlılık risklerinin çok boyutlu bir perspektifle ele alınması, mevcut uygulamaların değerlendirilmesi ve koruyucu–önleyici yaklaşımların güçlendirilmesine yönelik uygulanabilir öneriler geliştirilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Çalıştay, bağımlılıkla mücadeleyi yalnızca tedavi ve müdahale odaklı bir süreç olarak değil; gençlerin psikososyal iyi oluşunu destekleyen, dayanıklılıklarını artıran ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarını teşvik eden bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde ele almayı hedeflemiştir.

Bu kapsamda çalıştayın temel amacı; yükseköğretim kurumlarında bağımlılık risklerini azaltmaya yönelik kurumsal politikaların geliştirilmesine katkı sağlamak, üniversite öğrencilerinin koruyucu faktörlerini güçlendiren sosyal, kültürel ve sportif katılım alanlarını desteklemek ve üniversite temelli önleyici programlara ilişkin iyi uygulama örneklerini paylaşarak disiplinler arası iş birliğini artırmaktır.

Çalıştayda ayrıca;

- üniversite öğrencileri arasında yaygınlaşan davranışsal ve madde temelli bağımlılık risklerinin değerlendirilmesi,
- erken fark etme ve erken müdahale mekanizmalarının güçlendirilmesine yönelik önerilerin geliştirilmesi,
- akademik birimler, idari yapılar ve ilgili kamu kurumları arasında sürdürülebilir iş birliği modellerinin tartışılması,
- öğrencilerin aktif katılımını önceleyen akran destek sistemleri, spor, sanat ve sosyal sorumluluk temelli koruyucu yaklaşımların ele alınması,
- bağımlılıkla mücadelede bilimsel araştırma, eğitim ve farkındalık çalışmalarının üniversite ortamında nasıl yapılandırılabilceğinin değerlendirilmesi

amaçlanmıştır.

Çalıştay sonucunda elde edilen değerlendirme ve önerilerin, yükseköğretim kurumlarında bağımlılıkla mücadele alanında politika geliştirme süreçlerine katkı sunması, üniversitelerde daha kapsayıcı ve koruyucu bir öğrenci destek ekosisteminin oluşturulmasına rehberlik etmesi hedeflenmektedir.

ÇALIŞTAY PROGRAMI

“Yükseköğretim Kurumlarında Bağımlılıkla Mücadelede Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı”, 13 Şubat 2026 tarihinde Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştay programı, bağımlılıkla mücadeleye yönelik güncel yaklaşımların paylaşılması ve katılımcıların aktif katkı sunabileceği tartışma ortamlarının oluşturulması amacıyla panel oturumu ve tematik grup çalışmaları olmak üzere iki bölüm halinde planlanmıştır.

Program, açılış ve karşılama ile başlamış; ardından üniversitelerde bağımlılıkla mücadelede koruyucu ve önleyici yaklaşımların ele alındığı panel oturumu gerçekleştirilmiştir. Panelde bağımlılık riskleri, psikososyal dayanıklılık, spor ve sosyal katılım temelli koruyucu uygulamalar ele alınmıştır. Öğle arasının ardından düzenlenen tematik grup çalışmalarında ise üniversitelerde yürütülebilecek önleyici uygulamalar, farkındalık faaliyetleri ve iş birliği modelleri değerlendirilerek çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Çalıştay programı aşağıda sunulmaktadır:

10:00 – 10:15	Açılış ve Karşılama
10:15 – 13:00	Panel Oturumu: Üniversitelerde Bağımlılıkla Mücadelede Yeni Yaklaşımlar: Riskten Dayanıklılığa, Spordan Sosyal Katılıma
	Prof. Dr. Beyhan CENGİZ ÖZYURT – Manisa Celal Bayar Üniversitesi
	Prof. Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI – Manisa Celal Bayar Üniversitesi
	Prof. Dr. Gökmen ARSLAN – Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
	Prof. Dr. Emrah ATAY – Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
	Dr. Demet HAVAÇELİĞİ ATLAM – Ege Üniversitesi
13:00 – 14:30	Öğle Arası
14:30 – 17:00	Tematik Grup Çalışmaları (MAKÜ Avşar Han)
17:00	Kapanış

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

1. TÜTÜN-ALKOL BAĞIMLILIĞI

Moderatör: Dr. Demet HAVAÇELİĞİ ATLAM

Raportör: Arif MAMMADOV

Masa 1 kapsamında gerçekleştirilen grup çalışmalarında bağımlılığın kavramsal boyutu, üniversite öğrencileri arasında bağımlılık davranışlarının ortaya çıkmasında etkili olan risk faktörleri, kampüs ortamının koruyucu veya tetikleyici rolü ve üniversitelerde uygulanabilecek önleyici stratejiler ele alınmıştır. Tartışmalarda bağımlılığın kültürel bağlamdan bağımsız değerlendirilemeyeceği, bazı durumlarda toplumsal normlar nedeniyle ahlaki bir problem olarak algılanabildiği; ancak etkili müdahale süreçleri açısından bağımlılığın sağlık temelli bir yaklaşımla ele alınmasının daha işlevsel olduğu ifade edilmiştir.

Üniversite öğrencileri arasında bağımlılık davranışlarının ortaya çıkmasında bireysel, sosyal ve çevresel faktörlerin birlikte etkili olduğu belirtilmiştir. Stresten uzaklaşma isteği, duyguların ifade edilmesinde yaşanan güçlükler, aile içi sorunlar ve aile baskısı bireysel düzeyde öne çıkan risk faktörleri arasında değerlendirilmiştir. Düşük sosyoekonomik koşullar, arkadaş çevresi ve toplumsal yapıdan kaynaklanan sosyal etkiler ile elektronik sigara gibi yeni kullanım biçimlerine yönelim de bağımlılık riskini artıran unsurlar olarak ifade edilmiştir.

Üniversite ortamının bağımlılık açısından hem risk hem de koruyucu özellikler taşıdığı vurgulanmıştır. Aile denetiminin azalmasıyla birlikte artan özgürlük alanının bazı öğrenciler için risk oluşturabildiği; buna karşılık güvenli yurt ortamları, kampüs içi sosyal mekânların denetimi, yeterli aydınlatma, kontrollü çevresel tasarım ve yeşil alanların artırılması gibi unsurların koruyucu etkiler yaratabileceği belirtilmiştir. Kampüslerin fiziksel ve sosyal çevresinin öğrencilerin davranışlarını doğrudan etkileyebildiği değerlendirilmiştir.

Katılımcılar, üniversitelerde yürütülen mevcut uygulamaların hem önleyici hem müdahale odaklı unsurlar içerdiğini, ancak önleyici çalışmaların güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bilinçlendirme etkinlikleri, sosyal medya farkındalık çalışmaları, kampüs içi sigara kullanımına yönelik düzenlemeler ve ödül temelli entegrasyon yaklaşımlarının olumlu uygulamalar arasında olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte bağımlılık yaşayan bireylere yönelik müdahale programlarının da sürdürülebilir biçimde yürütülmesinin önemine dikkat çekilmiştir.

Erken fark etme ve yönlendirme mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiği konusunda görüş birliği oluşmuştur. Daha önce bağımlılığı bırakmış bireylerin deneyim paylaşımı yoluyla destek sunmasının etkili olabileceği, danışman öğretim elemanlarının yönlendirme süreçlerinde aktif rol almasının önemli olduğu ifade edilmiştir. Gizlilik ilkesinin korunmasının öğrencilerin destek hizmetlerine başvurma isteğini artıracığı belirtilmiş; risk gruplarına yönelik psikolojik destek hizmetleri ve yapılandırılmış akran destek sistemlerinin erken müdahalede önemli araçlar olduğu vurgulanmıştır. Kampüs ve yurt ortamlarında belirlenen kuralların uygulanması ve ihlaller karşısında tutarlı yaptırımların bulunmasının caydırıcı etkisine de dikkat çekilmiştir. Yenilikçi mücadele stratejileri kapsamında dijital teknolojilerin kullanımının önemli fırsatlar sunduğu ifade edilmiştir. Sanal gerçeklik uygulamaları, dijital izleme ve bilgilendirme araçları ile çevrim içi danışmanlık hizmetlerinin öğrencilerin destek mekanizmalarına erişimini kolaylaştırabileceği belirtilmiştir. Üniversite, aile ve sağlık birimleri arasında kurulacak iş birliği mekanizmalarının bütüncül bir mücadele modeli oluşturacağı; güvenlik personeli ve sorumlu birimlere yönelik eğitimlerin artırılmasıyla daha güvenli kampüs ortamlarının oluşturulabileceği değerlendirilmiştir.

Öneriler

- Bağımlılığın kültürel boyutunu dikkate alan ancak sağlık temelli yaklaşımı güçlendiren farkındalık çalışmalarının artırılması
- Öğrencilerin stresle baş etme ve duygusal ifade becerilerini geliştiren destek programlarının yaygınlaştırılması
- Kampüs ve yurt ortamlarında güvenli çevresel tasarım uygulamalarının güçlendirilmesi
- Bilinçlendirme ve sosyal medya farkındalık çalışmalarının sürdürülebilir hale getirilmesi
- Gizlilik ilkesine dayalı erken yönlendirme ve psikolojik destek mekanizmalarının geliştirilmesi
- Akran destek sistemleri ve deneyim paylaşımı temelli programların yaygınlaştırılması
- Kampüs kurallarının tutarlı biçimde uygulanması ve risk azaltıcı düzenlemelerin güçlendirilmesi
- Sanal gerçeklik ve dijital uygulamalar gibi yenilikçi önleme araçlarının kullanılması
- Üniversite, aile ve sağlık kurumları arasında koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesi
- Güvenlik personeli ve ilgili birimlere bağımlılık farkındalık eğitimlerinin verilmesi

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

2. UYUŞTURUCU BAĞIMLILIĞI

Moderatör: Prof. Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI

Raportör: Beyza ÇEKİN

Masa 2 kapsamında gerçekleştirilen grup tartışmalarında bağımlılık olgusu, üniversite öğrencileri bağlamında biyopsikososyal bir çerçevede ele alınmıştır. Katılımcılar tarafından bağımlılığın ahlaki bir zayıflık olarak değil, kronik ve çok boyutlu bir beyin hastalığı olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmış; bağımlılığın ahlaki bir sorun olarak algılanmasının bireyler ve aileleri üzerinde güçlü bir damgalama yarattığı ifade edilmiştir. Bu damgalayıcı yaklaşımın tedaviye başvuruyu geciktirdiği, sosyal destek mekanizmalarından yararlanmayı zorlaştırdığı ve yardım arama davranışını önemli ölçüde azalttığı belirtilmiştir.

Üniversite öğrencileri arasında bağımlılık davranışlarının ortaya çıkmasında bireysel, sosyal ve çevresel faktörlerin birlikte etkili olduğu değerlendirilmiştir. Parçalanmış aile yapısı, ekonomik zorluklar, stresle baş etme becerilerinin yetersizliği, problem çözme ve bütçe yönetimi becerilerindeki eksiklikler ile aidiyet duygusunun zayıf olması bireysel risk faktörleri arasında öne çıkmıştır. Sosyal düzeyde akran etkisinin özellikle ilk madde kullanımında belirleyici olduğu, sosyal medya ve kapalı dijital iletişim ağlarının madde temin süreçlerini kolaylaştırabildiği ifade edilmiştir. Çevresel açıdan ise maddeye erişilebilirliğin, mahalle kültürünün ve yeni sentetik maddelerin yaygınlaşmasının riskleri artırdığı; bazı kullanıcıların daha hafif maddelerden daha ağır maddelere geçiş gösterebildiği belirtilmiştir.

Üniversite ortamının bağımlılık açısından hem tetikleyici hem de koruyucu özellikler taşıdığı vurgulanmıştır. Yurt ortamlarında denetim eksikliği, ortak yaşam alanlarında tütün kullanımının yaygınlığı ve kampüs güvenlik uygulamalarındaki yetersizlikler risk faktörleri arasında değerlendirilirken; personelin farkındalık düzeyinin artırılması, kampüs güvenliğinin güçlendirilmesi ve erişim kontrol sistemlerinin etkin işletilmesi koruyucu uygulamalar olarak öne çıkmıştır.

Katılımcılar, üniversitelerde yürütülen çalışmaların çoğunlukla müdahale odaklı ilerlediğini, ancak önleyici yaklaşımların daha fazla güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Psikososyal destek birimlerinin görünürlüğünün artırılması, öğrencilerin gizlilik kaygısı yaşamadan başvurabileceği anonim destek mekanizmalarının oluşturulması ve damgalamayı azaltan hizmet modellerinin geliştirilmesi önemli ihtiyaçlar arasında değerlendirilmiştir.

Erken fark etme ve yönlendirme süreçlerinin geliştirilmesi amacıyla ailelerin bilgilendirilmesi, risk gruplarına yönelik hedefli eğitimlerin artırılması ve öğrencilerin çevrim içi platformlar üzerinden destek alabileceği sistemlerin kurulması önerilmiştir. Ayrıca finansal yönetim, problem çözme ve stresle baş etme becerilerini geliştiren eğitimlerin bağımlılığı önleyici önemli araçlar olduğu ifade edilmiştir.

Tartışmalarda ayrıca dijital sağlık uygulamaları, çevrim içi danışmanlık hizmetleri ve kurumlar arası iş birliklerinin güçlendirilmesi gibi yenilikçi yaklaşımların üniversitelerde bağımlılıkla mücadelede sürdürülebilir çözümler sunabileceği belirtilmiştir. Öğrenci topluluklarının ve sosyal etkinliklerin desteklenmesinin aidiyet duygusunu güçlendirerek koruyucu bir rol üstlenebileceği değerlendirilmiştir.

Öneriler

- Bağımlılığın hastalık modeli çerçevesinde ele alınmasına yönelik farkındalık çalışmalarının artırılması
- Damgalamayı azaltacak anonim ve gizlilik temelli başvuru mekanizmalarının geliştirilmesi
- Üniversite yurtları ve kampüs personeline yönelik düzenli bağımlılık farkındalık eğitimlerinin verilmesi
- Psikososyal destek birimlerinin görünürlüğü ve erişilebilirliğinin artırılması
- Öğrenciler için çevrim içi danışmanlık ve dijital destek sistemlerinin kurulması
- Finansal okuryazarlık, stres yönetimi ve problem çözme becerilerini geliştiren eğitim programlarının yaygınlaştırılması
- Gençlik ve Spor Bakanlığı ve sağlık kurumları ile iş birliği protokollerinin geliştirilmesi
- Öğrenci toplulukları ve sosyal etkinliklerin desteklenerek aidiyet duygusunun güçlendirilmesi

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

3. ÜNİVERSİTEDE ARZIN ÖNLENMESİ

Moderatör: Doç. Dr. Mehmet ÖÇAL

Raportör: Birgül KURTAN

Masa 3 kapsamında gerçekleştirilen grup çalışmalarında üniversite çevresinde bağımlılık yapıcı maddelere erişim yolları, arzın önlenmesine yönelik mevcut uygulamalar, kurumlar arası iş birliği mekanizmaları ve güvenlik temelli yaklaşımlar ile koruyucu sosyal politikalar arasındaki denge ele alınmıştır. Tartışmalarda üniversite çevresinin yalnızca kampüs alanı ile sınırlı olmadığı; yurtlar, kafeler, özel konutlar ve şehirle kurulan sosyal ilişkiler ağı içerisinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Katılımcılar, üniversite çevresinde maddeye erişimin farklı kanallar üzerinden gerçekleşebildiğini ifade etmiştir. Burdur'un coğrafi olarak bir geçiş güzergâhında bulunmasının ve turistik merkezlere yakınlığının arz hareketliliğini artırabileceği belirtilmiştir. Madde temininde sosyal çevre ve akran ilişkilerinin önemli rol oynadığı, bazı durumlarda "satış" yerine güven ilişkisi kurmaya yönelik yaklaşımlarla madde kullanımının normalleştirildiği ifade edilmiştir. İnternet ve sosyal medya platformlarının erişimi kolaylaştıran önemli araçlar haline geldiği, özellikle gece hayatının yoğun olduğu mekânlarda satış riskinin artabildiği değerlendirilmiştir. Ayrıca çevrim içi satış platformlarının daha etkin şekilde denetlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Üniversitelerde arzın önlenmesine yönelik mevcut denetim mekanizmalarının yeterli olmadığı yönünde görüşler dile getirilmiştir. Kampüs girişlerinin ve özellikle kampüse giren araçların denetim süreçlerinin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiş; güvenlik personelinin sayısının ve yetkinliğinin artırılmasının önemine dikkat çekilmiştir. Güvenlik görevlileri ile akademik ve idari personele yönelik bağımlılık farkındalık ve "narkorehber" eğitimlerinin yaygınlaştırılması önerilmiştir. Bununla birlikte bağımlı bireylerin damgalanma korkusu nedeniyle yardım aramaktan çekindikleri, bu durumun erken müdahale süreçlerini zorlaştırdığı ifade edilmiştir.

Kurumlar arası iş birliği konusunda emniyet birimleri, yerel yönetimler ve üniversiteler arasında belirli düzeyde bir iş birliğinin bulunduğu ancak uygulamaların daha sistematik hale getirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Bilgilendirme faaliyetlerinin artırılması, ortak eğitimlerin düzenlenmesi ve özellikle emniyet birimlerinin bağımlılıkla mücadele kapsamında yürüttüğü farkındalık çalışmalarının üniversite ortamında daha görünür hale getirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bağımlılıkla mücadele eğitimlerinin erken yaşlardan itibaren başlamasının önleyici etkisine dikkat çekilmiştir.

Tartışmalarda güvenlik temelli yaklaşımların gençleri kriminalize etmeyen koruyucu politikalarla dengelenmesi gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Danışmanlık ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanma süreçlerinde gizliliğin korunmasının, öğrencilerin destek mekanizmalarına başvurma isteğini artıracak ifade edilmiştir. Ruh sağlığı hizmetlerinin güçlendirilmesi ve depresyonla mücadeleye yönelik çalışmaların bağımlılığı önlemede önemli bir rol oynayacağı belirtilmiştir. Cezai yaklaşımların yanında ödüllendirici ve teşvik edici sosyal uygulamaların geliştirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Katılımcılar, öğrencilerin ihbar ve danışma mekanizmalarına duyduğu güvenin yeterli düzeyde olmadığını, bunun temel nedenlerinden birinin bilgilendirme eksikliği olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle danışma, yönlendirme ve destek süreçlerinin daha görünür hale getirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Üniversite çevresinde madde arzını azaltmaya yönelik çevresel düzenlemelerin de önemli olduğu vurgulanmış; kampüs giriş-çıkışlarının kontrol altına alınması, aydınlatma ve kamera sistemlerinin güçlendirilmesi ve kampüs içinde dağıtılan afiş ve etkinlik duyurularının denetlenmesi gibi uygulamaların risk azaltıcı etkisine dikkat çekilmiştir.

Üniversite yönetimlerinin bağımlılıkla mücadelede yalnızca kurum içi değil, toplumsal düzeyde de sorumluluk üstlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yerel medya ve dijital platformlar aracılığıyla toplumsal farkındalık çalışmalarının yürütülmesi, ebeveynlere yönelik bilgilendirme faaliyetlerinin artırılması ve üniversite personelinin belirli aralıklarla bağımlılık konusunda hizmet içi eğitimlere tabi tutulması önerilmiştir. Ayrıca bağımlılıkla mücadele çalışmalarının ulusal düzeyde yaygınlaştırılması ve yükseköğretim müfredatında bağımlılık konusuna daha fazla yer verilmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Öneriler

- Kampüs girişleri ve araç denetimlerinin güçlendirilmesi
- Güvenlik personeli, akademik ve idari çalışanlara yönelik düzenli narkorehber ve bağımlılık farkındalık eğitimleri verilmesi
- Üniversite-emniyet-yerel yönetim iş birliğinin kurumsal mekanizmalarla güçlendirilmesi

- Öğrencilerin anonim ve gizlilik temelli danışmanlık hizmetlerine erişiminin sağlanması
- Çevrim içi satış ve sosyal medya üzerinden madde teminine yönelik denetimlerin artırılması
- Kampüs çevresinde aydınlatma, kamera ve mekânsal güvenlik düzenlemelerinin geliştirilmesi
- Öğrenciler ve ailelere yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının artırılması
- Üniversite personeline periyodik bağımlılık eğitimlerinin zorunlu hale getirilmesi
- Üniversitelerde Siberay benzeri öğrenci topluluklarının kurulması
- Bağımlılıkla mücadele çalışmalarının yükseköğretim düzeyinde yaygınlaştırılması ve müfredata entegrasyonu

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

4. DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIK

Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes ÇETİN BÜYÜKTUNCA

Raportör: Fatime KIRMIZI

Masa 4 kapsamında gerçekleştirilen grup çalışmalarında bağımlılık olgusu özellikle davranışsal bağımlılıklar bağlamında ele alınmış; dijitalleşmenin bağımlılık riskine etkisi, öğrencilerin bağımlılığı algılama biçimleri ve üniversitelerde sağlıklı teknoloji kullanımını destekleyebilecek müdahale yaklaşımları tartışılmıştır. Katılımcılar, bağımlılığın ahlaki bir sorun olarak değil, biyolojik, psikolojik ve sosyal etkenlerin etkileşimiyle ortaya çıkan biyopsikososyal bir sağlık problemi olarak değerlendirilmesi gerektiği konusunda görüş birliğine varmıştır. Bağımlılığın ahlaklaştırılmasının damgalamayı artırdığı, bireylerin destek ve tedavi süreçlerine başvurmalarını zorlaştırdığı ve sorunun görünürlüğü azalttığı ifade edilmiştir. Erken yaşlarda başlayan ve zamanında müdahale edilmeyen bağımlılık davranışlarının ilerleyen dönemlerde kronikleşme riskinin arttığı vurgulanmıştır.

Tartışmalarda kumar ve teknoloji bağımlılığının diğer bağımlılık türleriyle benzer nörobiyolojik mekanizmalara sahip olduğu, özellikle dopamin temelli ödül sistemi, tolerans gelişimi ve kontrol kaybı gibi süreçlerin ortak özellikler taşıdığı belirtilmiştir. Bununla birlikte davranışsal bağımlılıkların madde kullanımına dayanmaması, günlük yaşamın içine gömülü olması, sürekli erişilebilirlik sağlaması ve toplumsal olarak daha normal algılanabilmesi nedeniyle fark edilmesinin daha güç olduğu ifade edilmiştir. Kumar bağımlılığının ise ekonomik sonuçlar doğurması bakımından ayrı bir risk alanı oluşturduğu değerlendirilmiştir.

Dijitalleşmenin bağımlılık riskini artıran önemli bir faktör olduğu belirtilmiş; özellikle sosyal medya ve dijital platformların kullanıcıyı platformda tutmaya yönelik tasarım özelliklerinin bağımlılık davranışını tetikleyebildiği ifade edilmiştir. Sonsuz kaydırma sistemleri, bildirim mekanizmaları, algoritmik kişiselleştirme, anlık ödül hissi ve sosyal karşılaştırma süreçlerinin kullanıcı davranışlarını etkileyerek dikkat ekonomisine dayalı bir kullanım döngüsü oluşturduğu vurgulanmıştır. Bu durumun özellikle genç kullanıcılar açısından sürekli erişilebilirlik ve kontrol kaybı riskini artırdığı değerlendirilmiştir.

Katılımcılar, öğrencilerin bağımlılığı çoğunlukla bir sağlık sorunu olarak değil, alışkanlık olarak algıladıklarını ve akademik ya da sosyal işlevsellik belirgin şekilde bozulana kadar durumu problem olarak görmediklerini ifade etmiştir. Uzun süreli telefon ve dijital platform kullanımının normalleşmesi nedeniyle farkındalığın geciktiği ve çoğu zaman sorunların ancak olumsuz sonuçlar ortaya çıktıktan sonra fark edildiği belirtilmiştir.

Üniversitelerde sağlıklı teknoloji kullanımının teşvik edilmesi amacıyla davranış değişikliğini destekleyen uygulamaların geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dijital detoks etkinlikleri, telefonsuz alan uygulamaları, bildirim kullanımını azaltmaya yönelik farkındalık kampanyaları ve zaman yönetimi becerilerini geliştiren atölyelerin öğrencilerde öz farkındalığı artırabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca akran destek grupları, sosyal etkinlik alanları ve yüz yüze etkileşimi artıran kampüs uygulamalarının dijital bağımlılığa karşı koruyucu rol üstlenebileceği belirtilmiştir.

Tartışmalar kapsamında bağımlılıkla mücadelede etik, hukuki ve psikososyal müdahale araçlarının birlikte ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Damgalamayı azaltan politikaların geliştirilmesi, gizlilik ilkesinin korunması ve dijital platformlarda şeffaf algoritma politikalarının önemine dikkat çekilmiştir. Hukuki açıdan kumar sitelerine erişim düzenlemeleri, reklam sınırlamaları ve yaş sınırı uygulamalarının güçlendirilmesi önerilmiştir. Psikososyal müdahaleler kapsamında ise bilişsel davranışçı terapi, grup terapileri, motivasyonel görüşme teknikleri, aile danışmanlığı ve akran destek modellerinin etkili uygulamalar arasında yer aldığı ifade edilmiştir.

Öneriler

- Bağımlılığın biyopsikososyal bir sağlık sorunu olarak ele alınmasına yönelik farkındalık çalışmalarının artırılması
- Davranışsal bağımlılıklara ilişkin erken farkındalık programlarının üniversite ortamında yaygınlaştırılması
- Sağlıklı teknoloji kullanımını destekleyen kampüs politikalarının geliştirilmesi (telefonsuz alanlar, dijital detoks etkinlikleri vb.)
- Öğrencilere yönelik zaman yönetimi, öz farkındalık ve medya okuryazarlığı eğitimlerinin artırılması
- Akran destek grupları ve yüz yüze sosyal etkileşimi artıran kampüs faaliyetlerinin desteklenmesi
- Dijital platformların bağımlılık riskine yönelik bilinçlendirme kampanyalarının yürütülmesi

- Kumar ve dijital platformlara yönelik reklam ve erişim düzenlemelerinin güçlendirilmesi
- Gizlilik temelli ve damgalamayı azaltan psikososyal destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması
- Bilişsel davranışçı terapi, motivasyonel görüşme ve aile danışmanlığı gibi bilimsel müdahale yöntemlerinin üniversite destek sistemlerine entegre edilmesi

20151

20151

20151

20151

20151

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

5. SPOR VE SANAT TEMELLİ REHABİLİTASYON YAKLAŞIMLARI

Moderatör: Prof. Dr. Beyhan CENGİZ ÖZYURT

Raportör: Sude CENGİZ

Masa 5 kapsamında gerçekleştirilen grup çalışmalarında bağımlılığın kavramsal çerçevesi, spor ve sanat temelli müdahalelerin bağımlılıkla mücadeledeki rolü, üniversitelerde mevcut olanakların rehabilitasyon süreçlerinde kullanımı ve disiplinler arası iş birliği modelleri ele alınmıştır. Tartışmalarda bağımlılığın ahlaki bir sorun olarak değil, fizyolojik ve psikolojik temellere sahip, tedavi edilebilir kronik bir sağlık sorunu olduğu vurgulanmıştır. Bağımlılığı yalnızca irade eksikliği veya ahlaki bir zayıflık olarak değerlendiren yaklaşımların tedavi süreçlerine başvuruyu geciktirdiği ve bireylerin damgalanmasına yol açtığı ifade edilmiştir.

Katılımcılar, spor ve sanat temelli faaliyetlerin bağımlılıkla mücadelede biyopsikososyal mekanizmalar üzerinden etkili olduğunu belirtmiştir. Fiziksel aktivitenin ödül sistemi üzerinde düzenleyici etkiler yaratarak bireyin iyi oluş halini desteklediği, sanat faaliyetlerinin ise duygusal ifade, kendini gerçekleştirme ve psikolojik iyileşme süreçlerini güçlendirdiği değerlendirilmiştir. Sporun disiplin, rutin ve özdenetim geliştirme yönüyle koruyucu bir rol üstlenebildiği; sanatın ise özellikle rehabilitasyon süreçlerinde iyileştirici ve destekleyici etkisinin daha belirgin olduğu ifade edilmiştir.

Üniversitelerde mevcut spor ve sanat altyapısının bulunmasına rağmen bu olanakların bağımlılıkla mücadele ve rehabilitasyon amacıyla yeterince sistematik kullanılmadığı yönünde görüş birliği oluşmuştur. Mevcut faaliyetlerin çoğunlukla serbest zaman etkinliği düzeyinde kaldığı, profesyonel rehabilitasyon programlarına entegrasyonun sınırlı olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin rehabilitasyon temelli etkinliklere katılımında en önemli engellerden birinin damgalanma korkusu olduğu; bağımlılık temalı faaliyetlere katılan bireylerin çevre tarafından etiketlenme endişesi yaşayabildiği ifade edilmiştir.

Bağımlılık riski altındaki gençlere yönelik koruyucu çalışmaların erken farkındalıkla başlaması gerektiği vurgulanmış; ailelerin risk belirtilerini tanıyabilmesinin önleyici müdahalenin ilk adımı olduğu belirtilmiştir.

Gençlerde merak uyandırmadan bilimsel farkındalık kazandıran hassas eğitim programlarının geliştirilmesi, erken risk taramalarının yaygınlaştırılması ve katılımı teşvik eden uygulamaların artırılması önerilmiştir. Sertifika, akademik kredi veya başarı belgeleri gibi teşvik mekanizmalarının öğrencilerin spor ve sanat temelli faaliyetlere katılımını artırabileceği ifade edilmiştir. Etkin bilgilendirme ve güçlü duyuru mekanizmalarının programların kapsayıcılığı açısından belirleyici olduğu vurgulanmıştır.

Tartışmalarda spor ve sanat programlarının bağımlılıkla mücadelede hem önleyici hem de iyileştirici işlevlere sahip olduğu, ancak etkinin bağımlılık türüne göre farklılaşabileceği belirtilmiştir. Spor faaliyetlerinin özellikle erken yaşlardan itibaren disiplin ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandırarak güçlü bir koruyucu etki oluşturduğu; sanat faaliyetlerinin ise bireyin kendini ifade etmesine olanak tanıyarak rehabilitasyon ve iyileşme süreçlerinde daha belirgin katkı sunduğu değerlendirilmiştir.

Disiplinler arası iş birliğinin bağımlılıkla mücadelede kritik öneme sahip olduğu vurgulanmış; psikoloji, sosyal hizmet, spor bilimleri ve güzel sanatlar alanlarının ortak çalışmalar yürütmesinin bütüncül müdahale modellerinin geliştirilmesini sağlayacağı ifade edilmiştir. Spor ve sanat temelli yaklaşımların yalnızca etkinlik düzeyinde kalmaması, müfredatla ilişkilendirilmesi ve ortak seçmeli dersler aracılığıyla kurumsallaştırılması önerilmiştir. Üniversite içinde fakülteler arası projelerin artırılması, deneyim temelli iyileşme modellerinin desteklenmesi ve kampüs dışına taşan erişilebilir sosyal alanların oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca bağımlılıkla mücadelede kurumlar arası hızlı yönlendirme ve sevk mekanizmalarının kurulmasının hizmetlerin etkinliğini artıracığı ifade edilmiştir. Geleneksel bağımlılıkların yanı sıra dijital oyun bağımlılığı gibi yeni risk alanlarına yönelik yasaklayıcı yaklaşımlar yerine denetim ve bilinçlendirme temelli modellerin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Öneriler

- Bağımlılığın kronik ve tedavi edilebilir bir sağlık sorunu olarak ele alınmasına yönelik farkındalık çalışmalarının artırılması
- Spor ve sanat temelli faaliyetlerin rehabilitasyon programlarına sistematik biçimde entegre edilmesi
- Üniversitelerdeki spor ve sanat altyapısının bağımlılıkla mücadele amaçlı daha etkin kullanılması
- Damgalamayı azaltan kapsayıcı katılım modellerinin geliştirilmesi

- Erken risk farkındalığı için aile eğitimleri ve tarama programlarının yaygınlaştırılması
- Katılımı artırmak amacıyla sertifika, kredi ve ödül mekanizmalarının uygulanması
- Sporun önleyici, sanatın iyileştirici rolünü destekleyen programların geliştirilmesi
- Disiplinler arası ortak dersler ve projeler aracılığıyla kurumsal iş birliklerinin güçlendirilmesi
- Kurumlar arası hızlı yönlendirme ve sevk sistemlerinin oluşturulması
- Dijital oyun ve davranışsal bağımlılıklara yönelik bilinçlendirme ve denetim temelli yaklaşımların geliştirilmesi

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

6. AKRAN DESTEKLİ MÜDAHALELER

Moderatör: Doç. Dr. Ebru AKBAŞ

Raportör: Merve GERİZLİ

Masa 6 kapsamında gerçekleştirilen grup çalışmalarında bağımlılıkla mücadelede akran destek modellerinin rolü, öğrenci topluluklarının koruyucu işlevi ve üniversitelerde sürdürülebilir müdahale mekanizmalarının nasıl yapılandırılabilirliği ele alınmıştır. Tartışmalarda bağımlılığın yalnızca biyolojik değil, biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkileşimiyle ortaya çıkan çok boyutlu bir sağlık sorunu olduğu vurgulanmış; bağımlılığın ahlaki bir zayıflık olarak değerlendirilmesinin damgalamayı artırdığı ve destek süreçlerine erişimi zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Bağımlılığın nüks ve tekrar riski taşıyan kronik bir süreç olduğu, bu nedenle bireylerin suçlanmadan desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Katılımcılar, üniversite döneminin kimlik gelişimi ve sosyal aidiyet arayışının yoğun yaşandığı bir dönem olması nedeniyle akran desteğinin bağımlılıkla mücadelede etkili bir müdahale aracı olduğunu ifade etmiştir. Akran destek sistemlerinin damgalanmayı azaltarak öğrencilerin kendilerini daha güvende hissetmelerini sağladığı, “yalnız değilsin” mesajı üzerinden güven ilişkisi kurduğu ve çoğu zaman yardım arama sürecinde ilk temas noktası olabildiği belirtilmiştir. Akranların riskli davranışları daha erken fark edebileceği ve profesyonel destek mekanizmalarına yönlendirmede önemli rol üstlenebileceği değerlendirilmiştir. Bu süreçte geçmişte bağımlılık deneyimi yaşamış bireylerin kontrollü ve yapılandırılmış programlar içerisinde rol almasının da olumlu etkiler yaratabileceği ifade edilmiştir. Aile desteğinin akran desteği ile birlikte ele alınmasının müdahale süreçlerini güçlendireceği vurgulanmıştır.

Öğrenci topluluklarının bağımlılıkla mücadelede yalnızca bilgilendirme faaliyetleri yürüten yapılar olmaktan çıkarılarak önleyici ve iyileştirici rol üstlenen aktif sosyal mekanizmalar haline getirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sosyal izolasyonun bağımlılık riskini artırdığı, bu nedenle spor, kültür-sanat etkinlikleri, doğa temelli aktiviteler ve grup etkileşimlerini artıran çalışmaların öğrencilerin aidiyet duygusunu güçlendirerek koruyucu etki oluşturduğu ifade edilmiştir.

Bağımlılık türlerine özgü atölye çalışmaları, farkındalık haftaları ve kurum ziyaretleri gibi uygulamaların öğrencilerde davranış değişikliğini destekleyebileceği değerlendirilmiştir. Bu faaliyetlerin sürdürülebilirliği için öğrenci toplulukları arasındaki iş birliğinin artırılması ve projelerin kurumsal bütçelerle desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Akran destekli programların uygulanmasında ortaya çıkabilecek etik riskler de tartışılmıştır. Gizlilik ihlali, rol karmaşası, yanlış yönlendirme riski ve akran destekçilerinin yetkinlik sınırlarını aşması önemli risk alanları olarak değerlendirilmiştir. Akran destekçilerin kriz durumlarını yönetememesi, empati yorgunluğu ve tükenmişlik yaşayabilmesi gibi risklere dikkat çekilmiş; bu nedenle akran destek sistemlerinin mutlaka uzman süpervizyonu altında yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Akran destekçilerinin bir uzman ya da terapist rolü üstlenmemesi gerektiği, destek ilişkisinin sınırlarının açık biçimde tanımlanmasının etik açıdan zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Programların sürdürülebilirliği açısından akademik ve idari yapıların aktif rol üstlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Üniversite yönetimleri tarafından akran destek programlarına yönelik sertifikasyon sistemlerinin oluşturulması, yıllık bütçe ayrılması, yazılı protokollerle görev ve sorumlulukların belirlenmesi ve sağlık birimleriyle koordinasyonun güçlendirilmesi önerilmiştir. Öğretim elemanlarının süpervizör olarak sürece dahil edilmesi, mezun akran destekçilerin eğitim süreçlerine katkı sunmaya devam etmesi ve üniversite destek sistemlerinin öğrenciler tarafından kolay erişilebilir hale getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ayrıca akran destek modellerinin kurumsallaşabilmesi için gönüllü öğrencilerin yer aldığı, 7/24 erişilebilir dijital platformların kurulması, YEDAM ve üniversite psikolojik danışmanlık birimleriyle yönlendirme ağlarının oluşturulması, kriz protokollerinin hazırlanması ve risk haritalarına dayalı ihtiyaç analizlerinin yapılması önerilmiştir. Programların etkililiğinin düzenli olarak değerlendirilmesi, geri bildirimler doğrultusunda güncellenmesi ve kalite yönetim sistemleri ile stratejik planlara entegre edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Öneriler

- Üniversitelerde yapılandırılmış akran destek programlarının kurulması ve yaygınlaştırılması
- Akran destekçilerine yönelik sertifikasyon ve düzenli eğitim programlarının oluşturulması
- Akran destek sistemlerinin uzman süpervizyonu altında yürütülmesi

- Gizlilik, etik sınırlar ve kriz yönetimi protokollerinin açık şekilde tanımlanması
- Öğrenci topluluklarının bağımlılıkla mücadelede aktif rol üstlenmesini sağlayacak kurumsal desteklerin artırılması
- Spor, kültür-sanat ve sosyal etkileşim temelli koruyucu faaliyetlerin yaygınlaştırılması
- Üniversite yönetimleri tarafından sürdürülebilir bütçe ve idari destek mekanizmalarının oluşturulması
- YEDAM, psikolojik danışmanlık birimleri ve sağlık kuruluşları ile yönlendirme ağlarının kurulması
- 7/24 erişilebilir dijital danışmanlık ve yönlendirme platformlarının geliştirilmesi
- Programların etkililiğini izleyen değerlendirme ve geri bildirim sistemlerinin kurulması

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

7. ÖĞRENCİ TOPLULUKLARININ ROLÜ

Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Buket ŞİMŞEK ARSLAN

Raportör: Merve GÜNEŞLİ

Masa 7 kapsamında gerçekleştirilen grup çalışmalarında bağımlılığın kavramsal çerçevesi, akran destek mekanizmalarının üniversite gençliği üzerindeki etkisi, öğrenci topluluklarının koruyucu rolü ve akran destekli müdahale modellerinin etik sınırları ele alınmıştır. Tartışmalarda bağımlılığın süreçsel bir olgu olduğu vurgulanmış; bağımlılık gelişmeden önce riskli davranışların bireysel sorumluluk ve yaşam tercihleriyle ilişkili olabileceği, ancak bağımlılık geliştikten sonra durumun kronik bir beyin hastalığı niteliği kazandığı ifade edilmiştir. Bu nedenle bağımlı bireylerin suçlayıcı yaklaşımlar yerine destekleyici ve rehabilite edici yöntemlerle ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

Akran desteğinin üniversite gençliği açısından etkili bir müdahale aracı olduğu değerlendirilmiştir. Üniversite öğrencilerinin günlük yaşamlarının büyük bölümünü akranlarıyla geçirmesi, güven ve empati ilişkilerinin hızlı kurulabilmesi ve benzer yaşam deneyimlerinin paylaşılması, riskli davranışların erken fark edilmesini kolaylaştıran unsurlar olarak görülmüştür. Akranların birbirleri için olumlu rol model oluşturabilmesi ve destekleyici sosyal ilişkiler geliştirmesi, bağımlılığın önlenmesinde önemli bir koruyucu faktör olarak ifade edilmiştir.

Öğrenci topluluklarının bağımlılıkla mücadelede önemli bir sosyal destek mekanizması oluşturabileceği belirtilmiştir. Etkileşim temelli grup faaliyetleri sayesinde öğrencilerin sosyalleşme imkânlarının artması, aidiyet ve başarı duygusunun güçlenmesi ve bireyin kendini değerli hissetmesi bağımlılık riskini azaltan unsurlar arasında değerlendirilmiştir. Sosyal bağları güçlü olan öğrencilerin riskli davranışlara yönelme olasılığının daha düşük olduğu vurgulanmıştır.

Akran destekli programların uygulanmasında ortaya çıkabilecek riskler ve etik sınırlar da tartışılmıştır. Akran destekçilerinin yeterli bilgi ve eğitim düzeyine sahip olmaması, mentor-danışan ilişkilerinde sınırların belirsizleşmesi ve kişiler arası ilişkilerin programın amacını zedeleyebilecek biçimde gelişmesi olası riskler arasında belirtilmiştir.

Mahremiyetin korunması, kişisel bilgilerin güvenliği ve adli süreçlerde izlenecek rolün açık biçimde tanımlanması gerektiği ifade edilmiştir. Akran destek mekanizmalarının etik çerçevesinin net şekilde belirlenmesinin uygulamaların güvenilirliği açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

Programların sürdürülebilirliği açısından bağımlılıkla mücadele çalışmalarının kurumsal bir yapı altında yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir. Üniversite bünyesinde tüm paydaşları bir araya getiren koordinasyon mekanizmalarının oluşturulması, ortak etkinlik takvimlerinin hazırlanması ve öğretim elemanlarının öğrencileri sosyokültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirmede aktif rol alması önerilmiştir. Ayrıca bağımlılıkla mücadele alanında iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve akran mentörlüğü sisteminin kurumsal bir model olarak yapılandırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Öneriler

- Bağımlılığın kronik bir sağlık sorunu olarak ele alınmasını destekleyen farkındalık çalışmalarının artırılması
- Üniversitelerde yapılandırılmış akran mentörlüğü ve akran destek sistemlerinin kurulması
- Akran destekçilerinin eğitim ve yetkinlik kriterlerinin belirlenmesi
- Mahremiyet, etik sınırlar ve rol tanımlarını içeren açık uygulama çerçevelerinin oluşturulması
- Öğrenci topluluklarının sosyalleşme ve aidiyet duygusunu güçlendiren faaliyetlerinin desteklenmesi
- Üniversite bünyesinde bağımlılıkla mücadele koordinasyon yapılarının güçlendirilmesi
- Öğretim elemanlarının öğrencileri sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirmesinin teşvik edilmesi
- İyi uygulama modellerinin üniversite genelinde yaygınlaştırılması

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

8. KURUMSAL POLİTİKA VE İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Arife ÜNAL SÜNGÜ

Raportör: Seher DOĞRU

Masa 8 kapsamında gerçekleştirilen grup çalışmalarında bağımlılığın kavramsal çerçevesi, üniversitelerde yürütülen kurumsal politikaların yeterliliği, erken önleme yaklaşımları, mezuniyet sonrası destek mekanizmaları ve bağımlılıkla mücadelede çok paydaşlı iş birliği modelleri ele alınmıştır. Tartışmalarda bağımlılığın yalnızca ahlaki bir zayıflık olarak değerlendirilemeyeceği; beynin ödül, motivasyon ve kontrol sistemlerini etkileyen kronik bir sağlık sorunu olduğu vurgulanmıştır. Ahlaki temelli yaklaşımların bireyi suçlayarak damgalamaya yol açtığı ve yardım arama davranışını zorlaştırdığı, buna karşılık bağımlılığın kronik bir hastalık olarak ele alınmasının tedavi ve rehabilitasyon süreçlerine erişimi kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte bireyin sosyal ve etik sorumluluklarının tamamen ortadan kalkmadığı, destekleyici ancak sorumluluk bilincini koruyan yaklaşımların gerekli olduğu belirtilmiştir.

Katılımcılar, üniversitelerde bağımlılıkla mücadeleye yönelik politikaların var olmakla birlikte uygulama, erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik açısından yeterli düzeyde olmadığını değerlendirmiştir. Çalışmaların çoğu zaman seminer düzeyinde kaldığı, profesyonel destek hizmetlerinin sınırlı olduğu, erken müdahale mekanizmalarının yeterince gelişmediği ve damgalanma korkusunun hizmetlere başvuruyu azalttığı ifade edilmiştir. Yazılı politikaların bulunmasına rağmen uygulamada aktif ve bütüncül bir sistemin eksik olduğu vurgulanmıştır.

Bağımlılıkla mücadelede etkili uygulamaların yalnızca bilgilendirme faaliyetlerinden ibaret olmadığı; önleyici eğitimler, akran destek sistemleri, topluluk katılımı ve uzun vadeli davranış değişimini hedefleyen programlar üzerine kurulması gerektiği belirtilmiştir. Uluslararası örneklerde toplum temelli önleme yaklaşımlarının, akran eğitimi modellerinin ve üniversiteler arası iş birliklerinin sürdürülebilir sonuçlar ürettiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda aile katılımı, toplumsal farkındalık kampanyaları ve çok paydaşlı eğitim projelerinin önemine dikkat çekilmiştir. Üniversite öncesi dönemde bağımlılığı önlemenin en etkili yaklaşımının erken koruyucu müdahaleler olduğu vurgulanmıştır.

aşam becerileri eğitimi, akran baskısına direnme, stres yönetimi, problem çözme ve duygusal farkındalık gibi becerilerin erken yaşlarda kazandırılmasının koruyucu rol oynadığı ifade edilmiştir. Aile temelli programların güçlendirilmesi, ebeveyn eğitimleri ve okul temelli psikolojik danışmanlık hizmetlerinin erken risk tespiti için önemli olduğu belirtilmiştir. Spor, sanat ve gönüllülük faaliyetleri gibi sağlıklı alternatiflerin gençlerin boş zamanlarını yapılandırarak bağımlılık riskini azalttığı değerlendirilmiştir. Ayrıca dijital ve medya okuryazarlığının günümüz gençleri açısından kritik bir koruyucu unsur olduğu ifade edilmiştir.

Bağımlılıkla mücadelenin yalnızca üniversite yıllarıyla sınırlı kalmaması gerektiği, mezuniyet sonrası dönemde de destek mekanizmalarının sürdürülmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Mezunlara yönelik psikolojik danışmanlık hizmetleri, çevrim içi destek sistemleri, gizli danışma hatları ve mezun destek merkezlerinin kurulmasının genç yetişkinlerin yaşam geçiş dönemlerinde karşılaştıkları riskleri azaltabileceği belirtilmiştir. Akran destek ağları, mentorluk sistemleri, kariyer danışmanlığı ve sosyal katılım fırsatlarının bireyin toplumsal bağlarını güçlendirerek yeniden bağımlılık riskini azaltabileceği ifade edilmiştir.

Katılımcılar, bağımlılıkla mücadelede üniversitelerin yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla güçlü iş birlikleri kurmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir. Belediyeler, gençlik merkezleri, sağlık kuruluşları ve sivil toplum örgütleriyle kurulacak ortak protokoller aracılığıyla eğitim, yönlendirme ve rehabilitasyon süreçlerinin daha etkili yürütülebileceği değerlendirilmiştir. Özellikle toplum temelli önleme çalışmalarının yaygınlaştırılması, AMATEM ve benzeri tedavi kurumlarıyla yönlendirme ağlarının güçlendirilmesi ve yerel düzeyde koordinasyon mekanizmalarının oluşturulmasının hizmetlerin bütüncül yürütülmesini sağlayacağı ifade edilmiştir.

Genel olarak bağımlılıkla mücadelede etkili modelin; erken önleme, psikososyal destek, istihdam ve toplumsal katılım fırsatları ile kurumlar arası koordinasyonun birlikte yürütüldüğü sürdürülebilir bir sistem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

- Üniversitelerde bağımlılıkla mücadele komisyonları ve koordinasyon yapılarının güçlendirilmesi
- Erken müdahale ve psikososyal destek hizmetlerinin erişilebilirliğinin artırılması
- Akran destek ve toplum temelli önleme programlarının yaygınlaştırılması
- Üniversite öncesi döneme yönelik yaşam becerileri ve aile eğitim programlarının desteklenmesi

- Dijital ve medya okuryazarlığı eğitimlerinin yaygınlaştırılması
- Mezunlara yönelik psikolojik danışmanlık ve çevrim içi destek sistemlerinin kurulması
- Kariyer danışmanlığı, istihdam destekleri ve sosyal katılım programlarının geliştirilmesi
- Üniversite–yerel yönetim–STK–sağlık kurumları arasında kurumsal iş birliklerinin güçlendirilmesi
- Toplum genelini kapsayan farkındalık ve bilgilendirme çalışmalarının artırılması
- Bağımlılıkla mücadelede süreklilik esasına dayalı, yaşam döngüsü yaklaşımının benimsenmesi

TEMATİK GRUP ÇALIŞMALARI

9. GENÇLERİ ÜNİVERSİTE ÖNCESİ VE SONRASI GÜÇLENDİRME STRATEJİLERİ

Moderatör: Prof. Dr. Gökmen ARSLAN

Raportör: Sude CENGİZ

Masa 9 kapsamında gerçekleştirilen grup çalışmalarında bağımlılığın nörobiyolojik temelleri, üniversitelerde yürütülen kurumsal uygulamaların yeterliliği, erken önleme stratejileri ve yaşam döngüsü boyunca sürdürülebilecek destek mekanizmaları ele alınmıştır. Tartışmalarda bağımlılığın ödül-ceza mekanizmasıyla ilişkili nörobiyolojik bir temele sahip olduğu vurgulanmış; bazı katılımcılar bağımlılık sürecinin başlangıcında bireysel seçimlerin rol oynayabileceğini belirtmekle birlikte, literatürde bağımlılığın kronik ve tekrarlayıcı bir beyin hastalığı olarak tanımlandığı ifade edilmiştir. Bu nedenle bağımlılığın süreçsel bir olgu olarak, gelişim öncesi ve sonrası boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Madde bağımlılıkları ile davranışsal bağımlılıkların benzer mekanizmalar üzerinden ilerlediği; alkol ve tütün kullanımının uzun vadede ciddi fiziksel sağlık sonuçlarına yol açtığı vurgulanmıştır.

Üniversitelerde bağımlılıkla mücadele kapsamında yürütülen mevcut uygulamalar arasında oryantasyon eğitimleri, psikolojik danışmanlık hizmetleri ve bilgilendirme seminerleri yer almakla birlikte, katılımcılar bu çalışmaların sorunun kök nedenlerine yeterince odaklanmadığını ifade etmiştir. Sistematik risk taramalarının sınırlı olması, akran destek mekanizmalarının yeterince aktif kullanılmaması ve öğrencilerin yaşam becerilerini geliştirmeye yönelik programların yetersizliği önemli eksiklikler arasında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda destek kültürünü güçlendiren akran nezaket modellerinin geliştirilmesi, risk yatkınlığına yönelik periyodik değerlendirmelerin yapılması ve problem çözme, duygu düzenleme ve grup çalışması becerilerini geliştiren programların yaygınlaştırılması önerilmiştir. Spor, sanat ve doğa temelli etkinliklerin stres azaltıcı koruyucu faktörler olarak artırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Katılımcılar, bağımlılıkla mücadelenin yalnızca üniversite döneminde yürütülen faaliyetlerle sınırlı kalamayacağını, erken yaşlardan itibaren başlayan bütüncül bir yaklaşım gerektirdiğini belirtmiştir. Ulusal ve uluslararası iyi uygulama örnekleri incelendiğinde gençlik merkezleri, beceri geliştirme programları ve sosyal katılımı destekleyen modellerin koruyucu etkisine dikkat çekilmiştir.

Üniversitelerde öğrencilerin aktif sosyal katılımını teşvik edecek zorunlu sosyal etkinlik veya atölye temelli derslerin oluşturulmasının bağımlılık riskini azaltabileceği değerlendirilmiştir.

Üniversite öncesi dönemde gençlerin güçlendirilmesi açısından duygu düzenleme becerileri, kimlik gelişimi ve sağlıklı benlik algısının desteklenmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Katılımcılar, bireyselleşme eğiliminin artmasına karşın kolektif aidiyet duygusunun zayıfladığını, ailelerin sınır koyma ve rol model olma süreçlerinde zorlanabildiğini ifade etmiştir. Bu nedenle ilkokuldan itibaren beceri temelli eğitimlerin yaygınlaştırılması, sanat ve spor faaliyetlerinin erken yaşta teşvik edilmesi ve aile eğitim programlarının güçlendirilmesi önerilmiştir.

Mezuniyet sonrası dönemde bağımlılık risklerinin devam edebileceği belirtilmiş; mezun takip sistemleri, mezun derneklerinin aktif hale getirilmesi ve iş yaşamına geçiş sürecinde rehberlik mekanizmalarının oluşturulmasının koruyucu rol oynayabileceği ifade edilmiştir. Koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin mezuniyet sonrasında da sürdürülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca bireyin gelişim sürecini izlemeye yönelik uzun dönemli takip sistemlerinin risklerin erken belirlenmesine katkı sağlayabileceği değerlendirilmiştir.

Bağımlılıkla mücadelede üniversitelerin yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumlarıyla iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ortak eğitim programları, farkındalık kampanyaları ve saha temelli çalışmalar yoluyla toplum genelinde koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılmasının önemine dikkat çekilmiştir. Yerel aktörlerin, sağlık hizmetlerinin ve toplumsal destek ağlarının sürece dahil edilmesiyle daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir mücadele modeli oluşturulabileceği belirtilmiştir.

Genel değerlendirme sonucunda bağımlılıkla mücadelenin yasaklama ve cezalandırma odaklı yaklaşımlardan ziyade; güçlendirme, önleme ve destekleme temelli bütüncül bir anlayışla yürütülmesi gerektiği konusunda ortak görüş oluşmuştur.

Öneriler

- Üniversitelerde sistematik risk tarama ve erken müdahale mekanizmalarının geliştirilmesi
- Akran destek ve “akran nezaket” temelli programların yaygınlaştırılması
- Problem çözme, duygu düzenleme ve yaşam becerilerini geliştiren eğitimlerin artırılması
- Spor, sanat ve doğa temelli koruyucu faaliyetlerin yaygınlaştırılması

Öneriler

- Üniversitelerde sosyal katılımı teşvik eden uygulamalı ders ve atölyelerin oluşturulması
- Üniversite öncesi dönemde beceri temelli eğitim ve aile destek programlarının güçlendirilmesi
- Mezun takip sistemleri ve mezunlara yönelik psikososyal destek hizmetlerinin kurulması
- Üniversite–yerel yönetim–STK–kamu kurumları arasında ortak projelerin artırılması
- Toplum temelli koruyucu ruh sağlığı ve farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

“Yükseköğretim Kurumlarında Bağımlılıkla Mücadelede Yeni Yaklaşımlar Çalıştayı”, bağımlılık olgusunu yalnızca madde kullanımı bağlamında değil; biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla ele alan bütüncül bir perspektif geliştirme amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalıştay kapsamında farklı disiplinlerden akademisyenler, uygulayıcılar, kamu kurum temsilcileri ve öğrenciler bir araya gelerek üniversite ortamında bağımlılıkla mücadeleye ilişkin mevcut durum, risk alanları ve çözüm odaklı yaklaşımlar çok yönlü biçimde değerlendirilmiştir.

Grup çalışmaları sonucunda bağımlılığın ahlaki bir zayıflık olarak değil, tekrarlama riski taşıyan kronik ve biyopsikososyal bir sağlık sorunu olarak ele alınması gerektiği konusunda ortak görüş oluşmuştur. Damgalayıcı yaklaşımların bireylerin yardım arama davranışını zayıflattığı, erken müdahale süreçlerini geciktirdiği ve sosyal destek mekanizmalarına erişimi sınırlandırdığı vurgulanmıştır. Bu nedenle bağımlılıkla mücadelede suçlayıcı değil, güçlendirici ve destekleyici yaklaşımların benimsenmesinin temel bir gereklilik olduğu ifade edilmiştir.

Çalıştay bulguları, üniversitelerde bağımlılıkla mücadeleye yönelik çeşitli uygulamaların mevcut olmakla birlikte bu çalışmaların çoğunlukla bilgilendirme ve müdahale odaklı kaldığını, koruyucu ve önleyici yaklaşımların ise daha sistematik biçimde geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Özellikle erken risk tespiti, psikososyal destek hizmetlerinin görünürlüğü, anonim başvuru mekanizmaları ve öğrencilerin yaşam becerilerini güçlendiren programların yaygınlaştırılması önemli ihtiyaç alanları olarak belirlenmiştir.

Katılımcılar, bağımlılık riskinin yalnızca bireysel faktörlerle açıklanamayacağını; akran ilişkileri, sosyal çevre, dijital ortamlar, ekonomik koşullar ve kampüs yaşamının yapısal özelliklerinin de belirleyici olduğunu vurgulamıştır. Üniversite ortamının hem risk üretme hem de koruyucu faktör oluşturma potansiyeline sahip olduğu; aidiyet duygusunu güçlendiren sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin bağımlılığa karşı önemli bir koruyucu işlev üstlendiği değerlendirilmiştir.

Çalıştayda öne çıkan önemli sonuçlardan biri, akran destek modellerinin bağımlılıkla mücadelede etkili ve erişilebilir bir müdahale aracı olarak öne çıkmasıdır. Üniversite gençliğinin sosyal etkileşim yapısı dikkate alındığında, yapılandırılmış ve etik sınırları belirlenmiş akran destek sistemlerinin erken fark etme, yönlendirme ve damgalamayı azaltma açısından önemli katkılar sağlayabileceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte bu sistemlerin mutlaka uzman süpervizyonu ve kurumsal çerçeve içerisinde yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Dijitalleşmenin bağımlılık davranışları üzerindeki etkisi de çalıştayın önemli tartışma başlıklarından biri olmuştur. Sürekli erişilebilirlik, algoritmik yönlendirme ve dikkat ekonomisine dayalı dijital platformların özellikle gençler açısından yeni risk alanları oluşturduğu; bu nedenle dijital ve medya okuryazarlığı becerilerinin güçlendirilmesinin bağımlılıkla mücadelede koruyucu bir strateji olarak ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

Çalıştay sonuçları, bağımlılıkla mücadelenin yalnızca üniversite yıllarıyla sınırlı kalmaması gerektiğini de ortaya koymuştur. Üniversite öncesi dönemde yaşam becerileri eğitimi, aile temelli önleme programları ve okul temelli psikososyal destek hizmetlerinin güçlendirilmesi; mezuniyet sonrası dönemde ise psikolojik danışmanlık, kariyer rehberliği, sosyal katılım ve mezun destek ağlarının sürdürülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu yaklaşımın bağımlılıkla mücadelede süreklilik sağlayan yaşam döngüsü temelli bir model oluşturacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca bağımlılıkla mücadelede üniversitelerin tek başına hareket etmesinin yeterli olmadığı; yerel yönetimler, sağlık kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve ilgili kamu kurumlarıyla geliştirilecek çok paydaşlı iş birliği mekanizmalarının sürdürülebilir sonuçlar açısından kritik öneme sahip olduğu değerlendirilmiştir. Kurumsal koordinasyonun güçlendirilmesi, ortak eğitim programları ve yönlendirme ağlarının oluşturulması, hizmetlerin parçalı yapısını azaltarak daha etkili bir müdahale sistemi oluşturacaktır.

Genel olarak çalıştay, bağımlılıkla mücadelenin yasaklama ve cezalandırma temelli yaklaşımlardan ziyade; önleme, güçlendirme, sosyal katılımı artırma ve psikososyal destek mekanizmalarını merkeze alan bütüncül bir politika anlayışıyla yürütülmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Üniversitelerin yalnızca eğitim kurumları değil, gençlerin sağlıklı gelişimini destekleyen sosyal yaşam alanları olduğu gerçeğinden hareketle, bağımlılıkla mücadelede koruyucu üniversite ekosistemlerinin oluşturulmasının temel hedef olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu doğrultuda çalıştay çıktılarının, yükseköğretim kurumlarında bağımlılıkla mücadele politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı ve gençlerin sağlıklı, güvenli ve destekleyici öğrenme ortamlarında eğitim almalarına yönelik uygulamalara rehberlik edeceği değerlendirilmektedir.

FOTOĞRAFLAR

